
Drets d'autor

Autor:

Data de publicació: 28-02-2023

Drets d'autor

De Wikipedia, l'enciclopèdia lliure

Llicències Creative Commons (poseu-vos en la imatge per saber-ne més)

Drets d'autor (del francès *droits d'auteur*) són un conjunt de normes i principis que regulen els drets morals i patrimonials que la llei concedeix als autors (els drets d'autor), pel sol fet de la creació d'una obra literària, artística o científica, estigui publicada o inèdita.

En el Dret anglosaxó s'utilitza la noció de *copyright* (traduït literalment com a 'dret de còpia') que -en general- comprèn la part patrimonial dels drets d'autor (drets patrimonials).

Una obra passa al domini públic quan els drets patrimonials han expirat. Això succeeix habitualment després d'un termini des de la mort de l'autor (*post mortem auctoris*). Per exemple, en el dret europeu, 70 anys després de la mort de l'autor. Aquesta obra llavors pot ser utilitzada de forma lliure, respectant els drets morals.

Contingut

- 1 Dret d'autor i Copyright
- 2 Antecedents històrics

2.1 Evolució del copyright

- 3 Símbols
- 4 Camp d'aplicació
- 5 Els drets d'autor

5.1 Classes de drets d'autor

- 6 Crítiques al sistema de Copyright
- 7 Regulació del dret d'autor

Dret d'autor i Copyright

El dret d'autor i copyright constitueixen dues concepcions sobre la propietat literària i artística. El primer prové de la família del Dret continental, particularment del Dret francès, mentre que el segon prové del Dret anglosaxó (o common law).

El dret d'autor es basa en la idea d'un dret personal de l'autor, fundat en una forma d'identitat entre l'autor i la seva creació. El dret moral està constituït com a emanació de la persona de l'autor: reconeix que l'obra és expressió de la persona de l'autor i així se'l protegeix. La protecció del copyright es limita estrictament a l'obra, sense considerar atributs morals de l'autor en relació amb la seva obra, excepte la paternitat; no ho considera com un autor pròpiament tal, però té drets que determinen les modalitats d'utilització d'una obra.

Antecedents històrics

Tot i que en l'antiguitat és possible trobar incipients idees sobre un dret sobre les obres intel·lectuals, no és fins a l'aparició de la impremta, que va permetre la distribució i còpia massiva de les obres, quan sorgeix la necessitat de protegir les obres no com a objectes materials, sinó com a fonts de propietat intel·lectual.

Tot i que formalment es tendeix a situar el naixement del dret d'autor i del copyright durant el segle XVIII, en realitat es pot considerar que el primer autor a reclamar drets d'autor en el món occidental, molt abans que l'Estatut d'Anne de 1710 del Regne Unit o les disputes de 1662 en les quals va interferir la Unió de les Corones, va ser Antonio de Nebrija, creador del cèlebre Grammatica i impulsor de la impremta a la Universitat de Salamanca a la fi del segle XV.

Més tard, a l'Anglaterra del segle XVIII els editors d'obres (els llibreters) argumentaven l'existència d'un dret a perpetuïtat a controlar la còpia dels llibres que havien adquirit dels autors. Aquest dret implicava que ningú més podia imprimir còpies de les obres sobre les quals tinguessin el copyright (traduït literalment com a 'dret de còpia').

L'Estatut de la Reina Ana, aprovat pel parlament anglès el 1710, va ser la primera norma sobre copyright de la història. Aquesta llei establia que totes les obres publicades rebrien un termini de copyright de 14 anys, renovable per una vegada si l'autor es mantenia amb vida (o, sigui, un màxim de 28 anys de protecció). Mentre que totes les obres publicades abans de 1710 rebrien un termini únic de 21 anys a comptar d'aquesta data. No obstant això, el domini públic en el dret anglosaxó només va néixer el 1774, després del cas Donaldson contra Beckett en què es va discutir l'existència del copyright a perpetuïtat (la Cambra dels Lores va resoldre 22 vots a 11 en contra d'aquesta idea).

Estats Units va incorporar els principis assegurats a Anglaterra sobre el copyright. Així la Constitució de 1787, a l'article I, secció 8, clàusula 8 (la clàusula del progrés) permet establir en favor dels autors «drets sobre la propietat creativa» per temps limitat. El 1790, el Congrés dels Estats Units va promulgar la primera Copyright Act ('Llei sobre copyright'), creant un sistema federal de copyright i protegint-lo per un termini de catorze anys, per igual terme si l'autor era viu al seu venciment (o sigui, un màxim de 28 anys de protecció). Si no existia renovació, la seva obra passava al domini públic.

Mentre als Estats Units, el copyright es va convertir en un dret de propietat comerciable, a França i Alemanya es va desenvolupar el dret d'autor, sota la idea d'expressió única de l'autor. En aquesta línia, el filòsof alemany Kant deia que «una obra d'art no pot separar-se del seu autor».

A França el 1777, Beaumarchais (autor de la comèdia El barber de Sevilla), va fundar la primera organització per promoure el reconeixement dels drets dels autors. Però vaig esperar al final de la Revolució Francesa perquè l'Assemblea Nacional aprovés la primera Loi du droit d'auteur ('Llei de dret d'autor') el 1791.

Evolució del copyright

El 1790, les obres protegides per la Copyright Act dels Estats Units eren només els «mapes, cartes de navegació i llibres» (no cobria les obres musicals o d'arquitectura). Aquest copyright atorgava a l'autor el dret exclusiu a «publicar» les obres, per la qual cosa només es violava tal dret si reimidia l'obra sense el permís del seu titular. A més, aquest dret no s'estenia a les «obres derivades» (era un dret exclusiu sobre l'obra en particular), per la qual cosa no impedia les traduccions o adaptacions d'aquest text. Amb els anys, el titular del copyright va obtenir el dret exclusiu a controlar qualsevol «publicació» de la seva obra. Els seus drets es van estendre, de l'obra en particular, a qualsevol «obra derivada» que pogués sorgir en base a l'«obra original».

Així mateix, el Congrés dels Estats Units va incrementar el 1831 el termini inicial del copyright de 14 a 28 anys (és a dir, es va arribar a un màxim de 42 anys de protecció) i el 1909 va estendre el termini de renovació de 14 a 28 anys (obtenint-se un màxim de 56 anys de protecció). I, a partir dels anys 50, va començar a estendre els terminis existents de forma habitual (1962, 1976 i 1998).

Símbols

El símbol ? (una lletra «P» majúscula ubicada dins d'un cercle) representa la reserva dels «drets d'autor sobre una gravació» (música) i és l'abreviatura per a la paraula «fonògraf» (phonograph en anglès) o registre fonogràfic. Aquest símbol fa referència més directament a l'obra musical en si gravada en un determinat disc, cassette, CD, etc., de fet, és molt comú veure'l imprès en les contraportades dels àlbums musicals.

D'altra banda, el símbol © (una lletra «C» majúscula dins d'una circumferència) fa referència més pròpiament al dret d'autor (copyright) sobre obres intel·lectuals d'una altra índole, com per exemple: llibres, fullets, obres dramàtiques, obres cinematogràfiques i audiovisuals; dibuixos, pintures etc.

La diferència entre el significat d'un símbol i un altre és molt tènue.

XX MA

Camp d'aplicació

La protecció del dret d'autor abasta únicament l'expressió d'un contingut, però no les idees. Per al seu naixement no necessita de cap formalitat, és a dir, no requereix de la inscripció en un registre o el dipòsit de còpies, els drets d'autor neixen amb la creació de l'obra.

Són objecte de protecció les obres originals, del camp literari, artístic i científic, qualsevol que sigui la seva forma d'expressió, suport o mitjà. Entre d'altres:

Llibres, fullets i altres escrits;

Obres dramàtiques o dramàtico-musicals;

Obres coreogràfiques i les pantomimes;

Composicions musicals amb o sense lletra;

Obres musicals i altres enregistraments sonors;

Obres cinematogràfiques i altres obres audiovisuals;

Obres de dibuix, pintura, arquitectura, escultura, gravat, litografia;

Historietes gràfiques, tebeos o comics, així com els seus assajos o esbossos;

Obres fotogràfiques;

Il·lustracions, mapes, plànols, croquis i obres plàstiques relatius a la geografia, a la topografia, a l'arquitectura o a les ciències;

Programes informàtics.

Entrevistes

Pàgines web

Hi ha diverses categories de materials que generalment no són elegibles per a la protecció de dret d'autor. Aquestes inclouen entre d'altres com aquestes:

Treballs que no han estat fixats en una forma d'expressió tangible. Per exemple: obres coreogràfiques que no han estat

escrites o gravades, o discursos improvisats o presentacions que no han estat escrites o gravades.
Títols, noms, frases curtes i lemes, símbols o dissenys familiars, meres variants de decoració tipogràfica, lletres o colors; meres llistes d'ingredients o continguts.
Idees, procediments, mètodes, sistemes, processos, conceptes, principis, descobriments, aparells, com diferenciacions d'una descripció, explicació o il·lustració.
Obres que consisteixen totalment d'informació que és de coneixement públic i no representen un treball que tingui un autor original. (Per exemple: calendaris, taules de pes i estatura, cintes mètriques o regles, i llistes o taules obtingudes de documents públics o altres fonts d'ús comú).
Les lleis, reglaments i altres normes. Es poden publicar però no donen exclusivitat: d'altres poden també publicar edicions de les lleis. En els casos d'obres com concordances, correlacions, comentaris i estudis comparatius de les lleis, sí que poden ser protegides en el que tinguin de treball original de l'autor.

Els drets d'autor

El titular dels drets d'autor gaudeix de drets exclusius respecte de:

Reproduir l'obra en còpies o fonogrames.
Preparar obres derivades basades en l'obra.
Distribuir còpies o fonogrames de l'obra al públic venent-les o fent un altre tipus de transferències de propietat tals com llogar, arrendar o prestar aquestes còpies.
Presentar l'obra públicament, en el cas d'obres literàries, musicals, dramàtiques i coreogràfiques, pantomimes, pel·lícules i altres produccions audiovisuals.
Mostrar l'obra públicament, en el cas d'obres literàries, musicals, dramàtiques coreogràfiques, pantomimes, obres pictòriques, gràfiques i esculturals, incloent imatges individuals de pel·lícules o altres produccions audiovisuals.
En el cas d'enregistraments sonors, interpretar l'obra públicament a través de la transmissió audiodigital.

La protecció del dret d'autor existeix des que l'obra és creada d'una forma fixada. El dret d'autor sobre una obra creada esdevé immediatament propietat de l'autor que va crear aquesta obra. Només l'autor o aquells els drets dels quals deriven de l'autor poden reclamar propietat.

Els autors d'una obra col·lectiva són co-duels del dret d'autor d'aquesta obra llevat que hi hagi un acord que indiqui el contrari.

El dret d'autor de cada contribució individual d'una publicació periòdica o en sèrie, o qualsevol altra obra col·lectiva, existeixen a part del dret d'autor d'una obra col·lectiva en la seva totalitat i estan conferits inicialment a l'autor de cada contribució. La mera possessió d'un llibre, manuscrit, pintura o qualsevol altra còpia o fonograma li atorga al del dret d'autor.

Els menors d'edat poden reclamar dret d'autor, però les lleis específiques poden reglamentar qualsevol transacció relacionada amb aquest tema on ells siguin part.

Classes de drets d'autor

Dins de la tradició jurídica del Dret continental, Dret Internacional, i Dret Mercantil, se solen distingir els següents tipus de drets d'autor:

Drets patrimonials: són aquells que permeten de manera exclusiva l'explotació de l'obra fins a un termini comptat a partir de la mort del darrer dels autors, posteriorment passen a formar part del domini públic podent qualsevol persona explotar l'obra.

Drets morals: són aquells lligats a l'autor de manera permanent i són irrenunciables i imprescriptibles.

Drets connexos: són aquells que protegeixen persones diferents de l'autor, com poden ser els artistes, intèrprets, traductors, editors, productors, etc.

Drets de Reproducció : és un fonament legal que permet a l'autor de l'obra impedir a tercers efectuar còpies o reproduccions de les seves obres.

Dret de Comunicació pública: dret en virtut del qual l'autor o qualsevol altre titular dels drets pot autoritzar una representació o execució viva o en directe de la seva obra, com la representació d'una peça teatral o l'execució d'una simfonia per una orquestra en una sala de concert. Quan els fonogrames es difonen per mitjà d'un equip amplificador en un lloc públic, com una discoteca, un avió o un centre comercial, també estan subjectes a aquest dret.

Drets de traducció: per reproduir i publicar una obra traduïda s'ha de demanar un permís del titular de l'obra en l'idioma original.

Crítiques al sistema de Copyright

Mark Twain va dir sobre les lleis de drets d'autor:

"Només una cosa és impossible per a Déu: trobar-li algun sentit a qualsevol llei de copyright del planeta" (Mark Twain al seu quadern de notes, el 23 de maig de 1903). [1]

En el seu llibre titulat *Un món sense Copyright*, Joost Smiers, professor de Ciència Política de les Arts en el Grup de Recerca Arts i Economia a l'Utrecht School of the Arts d'Holanda, basant-se en altres autors, observa que:

(...) la base filosòfica del sistema de copyright actual es recolza en un mal entès: l'originalitat dels artistes és inagotable, concepte que s'aplica a creadors i intèrprets. Però la realitat indica una altra cosa, perquè els artistes sempre tenen en compte les obres creades en el passat i en el present, i agreguen elements al corpus existent. Aquests agregats mereixen respecte i admiració, però seria inadequat atorgar als seus creadors, intèrprets i productors drets d'exclusivitat monopòlics sobre una cosa que s'inspira en el coneixement i la creativitat que formen part del domini públic i són producte de la tasca d'altres artistes. (Barthes, 1968; Boyle, 1996: 42, 53-59)

Regulació del dret d'autor

La legislació sobre dret d'autor canvia d'un país a un altre. Per a certes obres i altre material objecte de protecció, pot obtenir una autorització acudint a una organització de gestió col·lectiva. Aquestes autoritzen la utilització d'obres i altre material protegit pel dret d'autor i els drets connexos quan resulta impracticable l'exercici individual dels drets pels titulars. [2] No obstant això, diverses organitzacions internacionals no governamentals promouen el contacte entre diferents organitzacions de gestió col·lectiva nacionals.

Les lleis de cada país difereixen especialment en els punts següents:

Termini de protecció. En la majoria dels països, els drets d'autor expiren no més enllà de 70 anys després de la mort de l'autor.

Situació de les obres de l'Estat. En molts països (però no en tots), els documents publicats per l'Estat per a ús oficial estan en el domini públic.

Tipus de material subjecte a dret d'autor.

Espanya

A Espanya es coneix com a drets de la propietat intel·lectual al que els ordenaments jurídics denominen dret d'autor. La vigent Llei de Propietat Intel·lectual (LPI) data d'11 de novembre de 1987. Després d'algunes reformes i l'aprovació de diverses lleis especials, el 1996 es va dur a terme, mitjançant el Reial Decret Legislatiu 1/1996, una refosa que ja ha estat objecte de modificacions posteriors per la Llei 5/1998 i les Llei 19 i 23/2006. Una característica fonamental d'aquest Ordenament és que es configura el dret d'autor com a únic, però integrat per diverses facultats; així: de reproducció, comunicació, distribució, transformació... Una propietat essencial del dret d'autor a Espanya és que té per objecte un bé immaterial: l'obra.

En l'actualitat, i tal com estableix la LPI, es pot dir de manera general que, en el cas més simple i freqüent d'un sol autor, els drets d'explotació de l'obra duren tota la vida de l'autor i 70 anys després de la seva mort o declaració de la mort. En cas d'obres amb diversos autors («obres en col·laboració»), els 70 anys compten a partir de la mort de l'autor que mori l'últim. En els casos d'obres amb diversos autors però editades i divulgades sota un únic nom («obres col·lectives»), obres pseudònimes i obres anònimes, els 70 anys compten des de la data de publicació.

Tanmateix, cal considerar que la llei de 1879 establí un termini de protecció de les obres de 80 anys a partir de la mort de l'autor, la qual cosa ha estat respectada en la LPI de 1987 mitjançant diverses disposicions transitòries. Això fa que el termini efectiu de la majoria de les obres properes a l'expiració sigui de 80 anys (serà així fins al 2057).

La LPI explícitament recull a l'article 31 el dret a la còpia privada, és a dir, el dret a fer còpies privades sense permís de l'autor sempre que no existeixi ànim de lucre i la còpia es realitzi a través d'una còpia legal. Per compensar els autors, introdueix el pagament d'un cànon compensatori associat a alguns suports de gravació (CD, DVD, cassetes, reproductors MP3...) i gravadores (càmeres fotogràfiques, gravadores de CD/DVD, fotocopiadores...). Els imports recollits per aquest concepte han de ser gestionats a través de societats de gestió de drets d'autor (com SGAE i CEDRO).

Tractats internacionals

Articles principals: Convenció de Berna i Tractat de l'OMPI sobre Dret d'Autor

El març del 2002 va entrar en vigència el Tractat de l'OMPI sobre Dret d'Autor (WCT) i el maig del 2002 el Tractat de l'OMPI sobre Interpretació o Execució i Fonogrames (WPPT).

Ambdós «Tractats d'Internet» (com se'ls coneix) van ser acordats el 1996 per l'Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual. Actualitzen i complementen el Conveni de Berna i introdueixen elements de la societat digital. Va prendre un total de 6 anys (1996 – 2002) aconseguir la ratificació d'aquests nous tractats per part de 30 països, el mínim exigint per a la seva aplicació.

[Informació extreta de l'article Dret d'autor de Wikipedia]